Täysistunto

Keskiviikko 17.2.2021 klo 14.02—19.03

6. Hallituksen esitys eduskunnalle elintarvikelaiksi ja laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 3/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittelypuheenvuoro edustaja Leppä, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.36 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys uudeksi elintarvikelaiksi vähentää hallinnollista taakkaa ja purkaa turhaa byrokratiaa elintarviketurvallisuutta vaarantamatta. Elintarvikelainsäädäntöön valmistellaan EU-lainsäädännön ja kansallisten tarpeiden edellyttämät muutokset antamalla uusi elintarvikelaki. Lainsäädäntöä myös selkeytetään kokoamalla yhteen lukuisten asetusten sisältö kolmeen asetukseen.

Hallitusohjelman yksi strateginen kokonaisuus on elinvoimainen Suomi ja sen osakokonaisuutena elinvoimainen ja kannattava elintarviketalous. Yhtenä keinona näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on kirjattuna elintarvikelain kokonaisuudistus. Tällä ehdotettavalla elintarvikelain kokonaisuudistuksella ja siihen liittyvällä asetusten uudistamisella toteutetaan siis hallitusohjelman tavoitteita, jotka liittyvät sääntelyn ja valvonnan sujuvoittamiseen, elintarvikevientiin panostamiseen sekä harmaan talouden torjumiseen. Esityksen perimmäisenä tavoitteena on sujuvoittaa sääntelyä ja valvontaa pitäen samalla yllä hyvä elintarviketurvallisuuden taso. Toimijoille annetaan näin lisää vapautta ja samalla lisää vastuuta. Koko ruokajärjestelmä hyötyy siitä, että elintarvikealan yksityiskohtaiset vaatimukset vähenevät. Elintarviketurvallisuudesta tulee nykyistä vahvemmin yritysten ja valvojien yhteinen asia.

Rouva puhemies! Elintarvikeketjun muuttuva toimintaympäristö asettaa uusia haasteita sekä toimijoille että valvontaviranomaisille. Jatkossa valvontaa kohdennetaan riskiperusteisesti sinne, missä sitä eniten tarvitaan. Valvonnan painopistettä siirretään siis elintarvikehuoneistojen valvonnasta toiminnan valvontaan, mikä vastaa enemmän nykyistä toimintaympäristöä ja sen digitalisoitumista.

Hallituksen esityksellä elintarvikelain uudistamiseksi haluamme entistä tehokkaammin puuttua myös elintarvikepetoksiin ja -väärennöksiin. Siksi lakiesitykseen ehdotetaan uute-

na asiana elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua. Valvontaviranomainen voisi määrätä toimijan maksamaan 300—5 000 euron suuruisen elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun laissa määritellyissä tapauksissa. Tällä rangaistusluontoisella hallinnollisella seuraamusmaksulla pyritään ennaltaehkäisemään elintarvikesäännösten vastaista toimintaa sekä nopeasti ja tehokkaasti estämään sen jatkaminen.

Uuden lain myötä myös kuntien tekemän suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta perittäisiin vuosittain 150 euron suuruinen valvonnan perusmaksu ja toteutuneesta valvonnasta suoriteperusteinen maksu. Vuosimaksua ei kuitenkaan perittäisi alkutuotantopaikoilta, kyläkaupoilta eikä yleishyödyllisiltä yhteisöiltä. Tällä muutoksella vahvistetaan elintarvikevalvonnan valmentavaa roolia ja mahdollistetaan nykyistä monimuotoisempi viranomaistyö. Vuosittainen maksu luo myös vakautta ja ennustettavuutta alan toimintaan, sillä vuosimaksu on sekä toimijoille että viranomaisille ennustettavampi rahaerä. — Kiitoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Aittakumpu.

14.40 **Pekka Aittakumpu kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan kuten ministeri Leppä toi esille, tässä esityksessä on kyse jokapäiväisestä leivästämme, ja kiitän ministeriä siitä, että hän tuo tämän esityksen nyt eduskuntaan. Tämä osaltaan lisää yrittäjien toimintavarmuutta ja ehkäisee epätervettä kilpailua. Lain selkeyttäminen parantaa elintarvikealan toimintaedellytyksiä koko ketjussa. Varmasti kehittämistyö jatkuu myös näiden lakimuutosten jälkeen. Suunta on hyvä, ja hallituksen tavoitteet ovat oikeat.

Arvoisa puhemies! Keskustan tavoitteena on purkaa byrokratiaa ja vähentää hallinnollista taakkaa samalla, kun pidetään huolta elintarviketurvallisuudesta. Tavoitteenamme on myös se, että elämisen edellytyksistä pidetään huolta koko Suomessa. Kuten ministeri Leppä kertoi, osa tätä tavoitetta on hallitusohjelmaan kirjattu kannattava elintarviketalous.

Arvoisa puhemies! Nykyään korostuu se, että ihmisen on saatava tai voitava varmistaa se, miten ja mistä hänen ruokansa on tullut. Elintarvikeväärennökset ovat räikeä esimerkki siitä, miten jotkut koettavat vilpillisin keinoin hyötyä toisten kustannuksella. Siksi on tärkeää, että ruokaväärennökset pyritään saamaan kuriin, ja on hyvä, että lakiin nyt ehdotetaan lisättäväksi rangaistusluontoinen hallinnollinen seuraamusmaksu. Tästä aiheutuisi kustannuksia vain sille toimijalle, joka ei noudata elintarvikesäännösten vaatimuksia.

Arvoisa puhemies! Kaikkiaan tämä hallituksen esitys on hyvä ja kannatettava.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Piirainen.

14.42 **Raimo Piirainen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä.

Niin kuin tässä todetaan, niin Suomella on korkea elintarviketurvallisuuden taso. Se on tärkeää, ja sitä on varjeltava. Se on edelleen Euroopan korkeimmalla tasolla, ja sitä tulee edelleen parantaa. Niin kuin olemme monta kertaa huomanneet, niin tämä ruoan alkuperätieto on tärkeää meille. Se ei monestikaan niissä kaikissa näy, ja tämä on hyvä lähtökohta myös tässä lain uudistuksessa. Sääntelyn sujuvoittaminen elintarviketurvallisuutta vaarantamatta parantamalla lain käytettävyyttä on tärkeä tavoite, ja lain päivitys tulee tosiaan hyvinkin tarpeelliseen tilanteeseen.

Nyt lukuisten muutosten aiheuttamaa hajanaisuutta korjataan ja laki päivitetään vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Siinä on aika paljon EU-lainsäädäntöä mukana, ja näitähän on aikaisemminkin jo, tärkeimpiä lainsäädäntöosioita, elintarvikelain osalta korjattu.

On hyvä, että valvonnan vaikuttavuutta parannetaan, mahdollisuutta kohdentaa valvontaa erityisesti sellaisiin toimijoihin, jotka valvontaa eniten tarvitsevat ja joiden valvonnasta olisi eniten hyötyä. On tärkeää löytää tasapaino elintarviketurvallisuuden ja elintarvikealan toimintaedellytysten välillä. Ja seuraamusmaksu on aika tärkeä. Se on aika merkittäväkin tuolla yläpäässä, 5 000 euroa, ja se saattaa olla tämmöinen tietynlainen merkki siitä, että nyt kannattaa toimia oikein, ettei vain joudu tämän seuraamusmaksun piiriin.

Sitten esittäisin kysymyksen ministerille: mikä on tämmöisen ammattikalastajan, jonka vuosiliikevaihto jää suurin piirtein 20 000:n pyörteisiin, vuosittainen maksu, ja miten tämä seuraamusmaksu kohtelee häntä? — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Koponen, Ari.

14.45 **Ari Koponen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen hyvä elintarviketurvallisuus on tärkeä vientivalttimme, ja siksi on myös tärkeää, että viranomaistoiminta tukee vientiä. Esitys on hyväksyttävissä, koska sen tavoitteena on sujuvoittaa sääntelyä ja valvontaa vaarantamatta kuitenkaan elintarviketurvallisuutta. Lainsäädännön tavoitteena on edellyttää, että elintarvikealan toimijat kantavat vastuun tarvikkeidensa turvallisuuden varmistamisesta. Selkeä lainsäädäntö on kaikkien etu, sillä se lisää yrittäjien toimintavarmuutta ja ehkäisee epätervettä kilpailua. Lain selkeyttämisellä parannetaan elintarvikealan toimintaedellytyksiä koko elintarvikeketjun osalta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Salonen.

14.46 **Kristiina Salonen sd:** Arvoisa puhemies! Korkea laatu on suomalaisen elintarviketeollisuuden kivijalka, ja kaikki haluavat pitää siitä jatkossakin erittäin hyvää huolta. Tätä elintarviketurvallisuuden tasoa on siis varjeltava tarkkaan, ja tietenkin lainsäädäntö on yksi osa sitä.

Tämän kokonaisen elintarvikelain kokonaisuudistushan oli tarkoitus säätää jo viime kaudella eduskunnassa osana maakuntauudistusta, mutta kuten tiedämme, mitä maakuntauudistuksen kanssa tapahtui, sen vuoksi saimme silloin aikaiseksi vain välttämättömät muutokset, ja nyt olemme sitten tämän kokonaispaketin ja -uudistuksen edessä. Tätä on siis osattu odottaa, ja valvontaviranomaisten työtä halutaankin varmasti päästä sujuvoittamaan ja selkeyttämään.

Elintarviketurvallisuus koostuu omavalvonnasta ja viranomaisvalvonnasta, ja kuten ministeri jo tuossa totesi, toiminnan valvonta siirtyisi tilojen sijaan ehkä enemmänkin juuri tähän toiminnallisuuteen ja toiminnan valvontaan, ja tämä on varmasti se palaute, jota mekin kansanedustajat olemme saaneet nykyisen lain ja valvonnan puutteista ja epäkohdista.

Tutkimustulokset vuodelta 2019 osoittavat, että elintarviketurvallisuus Suomessa on hyvällä tasolla ja erityisesti kotimaassa toimijat täyttävät elintarviketurvallisuusvaatimukset hyvin. Huolestuttavaa on kuitenkin ministerinkin jo mainitsema elintarvikepetosten kasvu myöskin kotimaassa. Tällähän on vaikutusta meillä myöskin vientiin, nimittäin suomalaista ruokaa arvostetaan ulkomailla hyvinkin korkeasti, ja uskon, että laatu on osa meidän

kansainvälisen kasvunkin mahdollisuuksia. Siksi on tärkeää, että itse teemme toimia sen eteen, että mainettamme ei myöskään heikennettäisi näitten petosten kautta.

Tärkeää kuitenkin on myöskin se, että ihmiset voivat luottaa siihen, että he saavat ruokaa, jonka tuottajasta myöskin kerrotaan, ja siksi nykyään ihmiset yhä enemmän haluavat tietää, mistä heidän ruokansa tulee ja että se on turvallista. Uskon, että tämä covid-19-kriisikin on sitä vain lisännyt.

Yksi iso yhteiskunnallinen, maailmanlaajuinen ongelma on antibioottien käyttö erityisesti lihateollisuudessa. Me näemme, että se on tällainen tulevaisuuden uhka aivan kuin covid-19:kin on ollut, ja siihen ehkä toivoisin, että voisimme Suomessa elintarviketeollisuudessa erityisesti laittaa panoksia, että voisimme [Puhemies koputtaa] syödä antibioottivapaata ruokaa Suomessa ja myöskin tuottaa sitä ulkomaille. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Räsänen.

14.49 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että suomalaisten luottamus turvalliseen ja terveelliseen suomalaiseen ruokaan säilyy, ja siksi tämä esitys on kannatettava ja tärkeä. Samoin tietysti myös elintarvikkeiden vientiponnistelujen vuoksi on tärkeää, että tämä luottamus on erittäin hyvällä tasolla ja voimme olla ylpeitä siitä, miten hyvälaatuista ja korkeatasoista ruokaa Suomessa tuotetaan ja viedään.

Esityksessä on myös seurattu näitä ajankohtaisia trendejä, eli verkossa tapahtuva elintarvikkeiden kaupankäynti on kasvava trendi, ollut jo vuosia elintarvikealalla, ja se kiihtyy ja nyt myös korona-aikana on edelleen kasvanut, ja sen vuoksi tämä perinteinen elintarvikehuoneistojen valvontaan keskittyvä toiminta on osoittautunut vanhentuneeksi ja epäkäytännölliseksi. Valvonnan painopistettä tässä siirretään huoneistojen valvonnasta toiminnan valvontaan, elintarviketoiminnan valvontaan, mikä helpottaa tällaisen kaupankäynnin valvontaa, mikä on asianmukaista.

Tähän liittyy tietysti myös herkkiä asioita, ja yksi herkkä kysymys on tämä tarkastusten salliminen kotirauhan piirissä eli yksityisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa, esimerkiksi kotileipureiden tai pitopalveluyrittäjien käyttämissä tiloissa. On toki tärkeää, että esimerkiksi ruokamyrkytystapausten ennaltaehkäisyksi myös näihin tiloihin voidaan kohdentaa tehokkaampaa valvontaa, mutta tässä varmasti täytyy sitten pohtia myös tarkasti tämä perustuslain suojaan kuuluva kotirauha.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hoskonen.

14.51 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tämä hallituksen esitys ei ehkä ole niitä kaikkein suurimpia esityksiä, se on linjassa siinä, että pystytään suomalaisen elintarvikkeen tietä tuonne markkinoille helpottamaan. Ja samalla näen tässä ison askeleen siihen suuntaan, että jatketaan viime vaalikaudella ollutta byrokratian purkua.

Suomalaiset elintarvikkeet ovat varmasti maailman puhtaimpia. Olen monta kertaa ihmetellyt sitä, miksi tällainen puhdas, aito, hyvä tuote ei maailmanmarkkinoille mene sen paremmin. Siinä on meillä kaikilla työtä tehtävänä. Totta kai markkinointi on tärkeintä. Olemme täällä Pohjolan perukoilla, ja ikävä kyllä tuon Venäjän tilanteen takia sattuneesta syystä sinne markkina on kiinni, mutta olen positiivinen kuitenkin senkin suhteen, että kaikilla asioilla yleensä on tapana järjestyä ja päästään johonkin järkevään ratkaisuun pakotteidenkin suhteen jonain päivänä. Keinoa en tiedä, miten se tehdään, mutta se näkyy tule-

vaisuudessa. Tärkeää on pitää suomalainen maatalous elinvoimaisena ja byrokratia niin matalana ja niin vähäisenä, että pääsemme näitä hyviä tuotteitamme myös ulkomaille myymään.

Yksi asia vielä, arvoisa puhemies, ja se on se, että meillä elintarviketalouden puolella, raaka-ainetuotantopuolella eli maataloudessa syntyy aina kaikenlaisia uhkatilanteita — viittaan nyt esimerkiksi tähän valkoposkihanhitilanteeseen. Vaikka se ei tähän asiaan kuulu, niin sanon vain sen verran, että on käsittämätöntä, että meillä jatkuvasti tämä lupabyrokratia, esimerkiksi valkoposkihanhien suhteen, tulee yhä vaikeammaksi, ja tuntuu, että mikään ei enää onnistu. Toivoisin, että tähän lupabyrokratiaan ja siihen liittyviin muihinkin hallinnollisiin esteisiin puututaan nopeasti, koska se on kaikkien meidän hyväksi, kun kotimainen elintarvike pystytään tuottamaan ja oma terveytemme samalla suojaamaan.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Pirttilahti.

14.53 **Arto Pirttilahti kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On erittäin tärkeää, että meillä Suomessa on hyvä elintarvikelainsäädäntö ja siten myös turvalliset elintarvikkeet. On hyvä, että lainsäädäntöä uudistetaan ja myös tässä valvontaa uudistetaan. Mutta edustaja Hoskonenkin otti esille sen, että tämän byrokratiapuolen, mikä on tässä uudessa lainsäädännössä, tulisi olla kohtuullinen.

Olin itsekin aikanaan maataloussihteeri tuolla Ylä-Pirkanmaan alueella, ja kun silloin 90-luvun vaiheessa pyrittiin tekemään näitä maaseudun pieniä elintarvikepajoja, niin silloin ainakin vaatimukset olivat samat kuin suuremmalla elintarviketeollisuudella: piti olla kromia ja kaakelia joka paikassa, että saatiin tuotantotiloja toimiviksi. Maa- ja metsätalousministerille: ovatko säännökset vielä nykyäänkin yhtä kovat pienimmille elintarvikeyrityksille kuin suurimmillekin? Ainakin välillä on kohtuutonta pyytää kromia ja kaakelia joka paikkaan näissä pienemmissä. Niissä on kuitenkin se hygieniataso, ja elintarvikkeiden turvallisuus- ja vaatimustaso voidaan muutenkin saavuttaa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Tähän keskustelun loppuun ministeri Leppä, 2 minuuttia.

14.54 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia hyvistä kommenteista. Kaikilta on hyvin yksimielistä viestiä.

Vastaan ensimmäiseksi kysymykseen. Elikkä edustaja Piirainen kysyi, missä menee raja esimerkiksi pienimuotoisen kalastuksen osalta. Pienimuotoisen elintarvikealan toiminta, jossa vuotuinen liikevaihto on alle 15 000 euroa ja toimintaan liittyvät riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä, nämä toimijat eivät kuulu tähän maksun piiriin. Elikkä se raja on laitettu tuohon 15 000 euroon tässä lakiehdotuksessa.

No, sitten kaikki teistä puheenvuoronkäyttäjistä, hyvät kollegat, kiinnitti vientiin huomiota ja vientimahdollisuuksiin. Suomalainen elintarvike, se on premium-luokan elintarviketta, ja meillä on myöskin tässä viennin edistämisessä suuri mahdollisuus. Tehdään sitä työtä yhdessä kaikki. Kaikki lähtee siitä luotettavasta, turvallisesta, jäljitettävästä, antibioottivapaasta, lääkejäämävapaasta elintarvikkeesta ja sen raaka-aineista. Siitä se lähtee. Ja tälle tarjoutuu tuolla maailmanmarkkinoilla kyllä varmasti kysyntää, nimenomaan siellä premium-luokan tuotteissa, ja sinne me tähtäämme. Tämä mahdollistaa myöskin alan kasvua. Emme syö täällä Suomessa määräänsä enempää, mutta maailmalla kasvua varmasti on saatavilla, ja tähän myöskin hallitus tähtää viennin edistämistoimenpiteillään.

Ja yksi asia, mikä täällä myös mainittiin monissa puheenvuorossa, on digitaalisuus. Me nimenomaan tarvitsemme uusia digitaalisia toimintamalleja siitä, että me pystymme todentamaan ja näyttämään sen meidän tuotantomme laadun ja samalla toimimaan tuonne maailmanmarkkinoille näiden evidenssien myötä. Siksi me tarvitsemme vaikkapa sen laajakaistan ja valokuidun jokaiseen yritykseen tässä maassa. Se on ihan selvä asia.

Sitten on totta, että tässä on yksi herkkyys, ja se on nämä kotirauhan piirissä olevat alueet, jotka liittyvät, niin kuin täällä edustaja Räsänen totesi, varsinkin tuonne kotileipomoihin ja pitopalveluyrityksiin, ja tämä on totta kai tarkasti pyritty jo tähän esitykseen saamaan ja tuomaan esille, [Puhemies koputtaa] mutta se pitää vielä totta kai tarkasti käydä lävitse. Ja vaatimukset pienille yrityksille ovat lievempiä ja loivempia kuin isoille. [Puhemies koputtaa]

Sen, puhemies, sanon ihan lopuksi tähän, että meille on tosi tärkeää se, että me toimimme yhteisillä markkinoilla samojen pelisääntöjen mukaan, ja siksi ei ole reilua, että tänne tuodaan elintarvikkeita, jotka eivät täytä suomalaisia tuotantovaatimuksia. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.